

Cine plătește, de fapt, toate impozitele percepute de administrație? Bineînțeles, nu indivizii sau firmele care cedează statului veniturile fiscale sunt cei care plătesc cu adevărat impozitele. Firmele pot transpune sarcina plății impozitelor „înainte”, adică asupra clienților lor, prin creșterea prețurilor proporțional cu valoarea impozitului care trebuie plătit. Ori, dimpotrivă, pot să „paseze” această sarcină „înapoi” asupra furnizorilor care vor obține salarii, rente și alte prețuri ale factorilor de producție mult mai mici decât în situația în care n-ar fi existat impozit.

Economiștii insistă asupra examinării incidenței impozitelor, adică a modului în care se repartizează sarcina fiscală și a efectelor acesteia asupra muncii depuse, a economisirii, a prețului mărfurilor, a prețului factorilor de producție, a alocării resurselor și a structurii producției și consumului.

Repartizarea și transpunerea impozitelor este o problemă de natură economică, socială, dar și politică. Analiza profundă a acestor procese face posibilă identificarea agenților economici care efectiv vor suporta toată greutatea poverii fiscale. Problema respectivă este generată de necorespunderea subiectului impozabil cu destinatarul impozitului. Practica națională de transpunere a impozitelor rămâne, cu părere de rău, în afara cercetărilor științifice. Cauza acestor deficiențe sunt experiența insuficientă a Republicii Moldova în aplicarea impozitelor în condițiile pieței, lipsa unui sistem impozitar stabil, iar de aici - inexistența unor șiruri dinamice de date fiscale, asigurarea insuficientă cu tehnică de calcul și programe specializate aferente acesteia creează obstacole obiective în cercetarea complexă a eficienței sistemului impozitar din Republica Moldova și, în special, în cercetarea reacțiilor pieței la introducerea impozitelor.

Teoria economică utilizează conceptul de incidență fiscală pentru a evidenția efectul atât la nivel microeconomic, cât și macroeconomic.

Incidența impozitului este analizată în cadrul:

- Echilibrului parțial, pe o piață concurențială în echilibru înainte de introducerea impozitului. În acest fel se evidențiază incidența impozitului asupra:
  - ✓ Prețurilor nominale;
  - ✓ Cantităților oferite sau cerute.
- Echilibrului general – ținând cont de interacțiunile dintre produse, sectoare și factori de producție, punând în evidență incidența impozitului asupra prețurilor relative.

Analiza incidenței fiscale arată:

1. cum se difuzează povara impozitului, prin sistemul prețurilor, în întreaga economie;
2. cine suportă în final această povară.

Repartizarea poverii fiscale între ofertanți și cumpărători depinde, în principal, de:

- elasticitatea în raport cu prețul a ofertei și a cererii;
- tipul de concurență de piață respectivă.

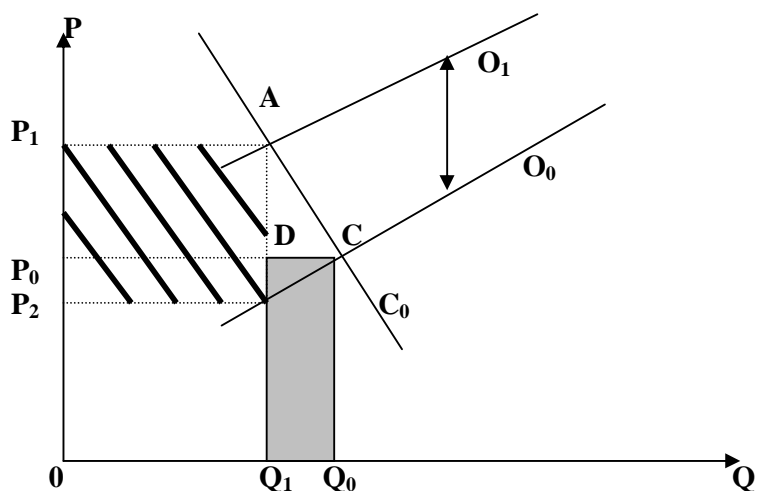
În continuare, vom examina dependența dintre elasticitatea cererii și a ofertei și repercusiunea impozitului, ceea ce va contribui la înțelegerea problemelor legate de presiunea fiscală.

La așezarea unei taxe specifice sau subvenții asupra unei mărfi care nu a fost impozitată înainte, are loc o deplasare a curbei ofertei către stînga în mod corespunzător, așezarea unei subvenții determină deplasarea curbei ofertei spre dreapta.

Evoluția caracteristică a curbelor ofertei și cererii generează intersecții de echilibrare, care nu sunt altceva decît mărimile prețurilor.

Analiza separată a efectelor așezării taxelor indirecte sau a subvențiilor asupra prețurilor implică și descifrarea influenței lor asupra distribuției acestor efecte între producător și beneficiar și coordonarea lor de către stat, ca institutor și dirigitor al acestora.

Efectele așezării impozitelor indirecte (fig.1).

Se folosesc următoarele notații:

T = taxa indirectă;

O = curba ofertei;

Q = producția;

P = prețul;

C = curba cererii.

Dată fiind curba cererii în poziția C_0 , aplicarea taxei indirecte T asupra unui produs va determina o deplasare în sus a curbei ofertei de la nivelul O_0 la O_1 , datorită creșterii prețului de la P_0 la P_1 , corespunzător unei cereri mai mici. Ca urmare, din intersecțiile curbei ofertei cu cea a cererii se identifică cantitatea și prețul de echilibru înainte, $Q_0 P_0$, și după așezarea taxei, $Q_1 P_1$.(fig.1).

Din analiza efectelor generate se observă:

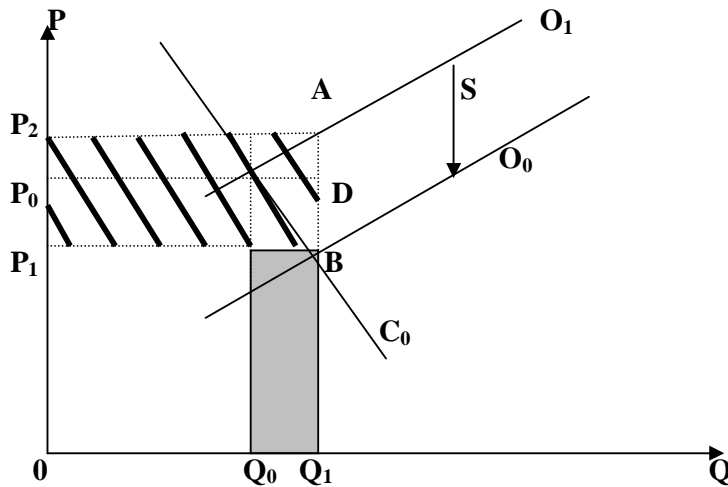
a) $P_1 > P_0$; $Q_1 < Q_0$;

b) Guvernul prin intermediul impozitului indirect T așteptat, va obține un venit pentru stat egal cu suprafața hașurată ($Q_1 * T$);

c) așezarea unui impozit indirect presupune și o realocare a resurselor.

Astfel, în industria bunurilor prelucrate asupra cărora se așează taxa are loc o reducere a producției, de la Q_0 la Q_1 , iar resursele disponibile sunt redirijate. Altfel spus, suprafața punctată reprezintă echivalentul eliberării de factori variabili la așezarea unei taxe. Cu cât oferta este mai inelastică, cu atât suprafața sură va fi mai mică.

Efectele acordării de subvenții de către stat (fig.2).

Prin acordarea subvenției S de către guvern, curba ofertei se deplasează în jos, iar efectele vor fi opuse față de situația anterioară.

Din analiza efectelor generate se observă:

a) $P_1 < P_0$; $Q_1 > Q_0$;

b) Guvernul suportă costul programului de creștere a producției egal cu suprafața hașurată ($Q_1 * S$);

c) pentru a produce cantitatea suplimentară de la Q_0 la Q_1 , unitățile beneficiare de subvenții vor atrage factori de producție variabili al căror echivalent este exprimat de suprafața sură.

Folosind conceptul de cerere și ofertă, vom determina grafic schimbările în elasticitatea cererii și a ofertei și vom reprezenta diferite proporții în repartizarea sarcinii impozitare în baza impozitului pe cifra de afaceri. Din considerentul simplificării analizei ulterioare, segmentele curbei cererii sunt reprezentate sub forma unor drepte. Curba ofertei este reprezentată prin S și S_1 iar curba cererii prin DQ .

În funcție de volumul vânzărilor și de prețurile care le corespund, ecuația curbei cererii va avea forma:

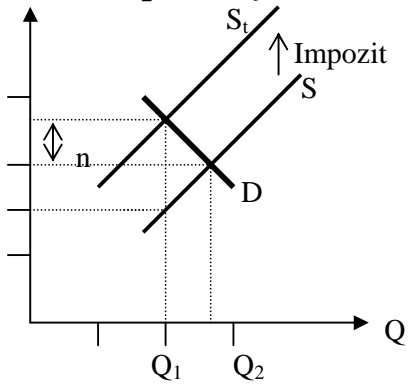
$$P = \frac{P_2 - P_1}{Q_2 - Q_1} * Q + \frac{P_1 * Q_2 - Q_1 * P_2}{Q_2 - Q_1} \quad (1)$$

unde :

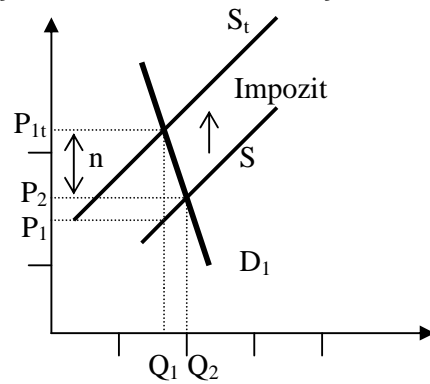
Q_2 și Q_1 - volumele vânzărilor;

P_2 și P_1 - prețurile corespunzătoare.

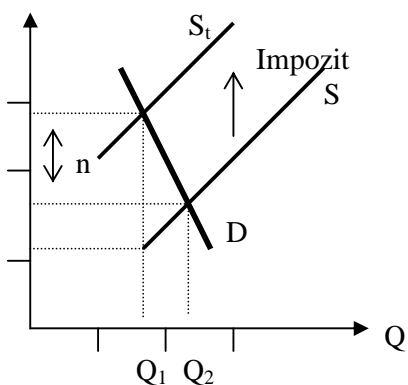
Interdependența între impozitare și elasticitatea cererii și ofertei (fig.3).

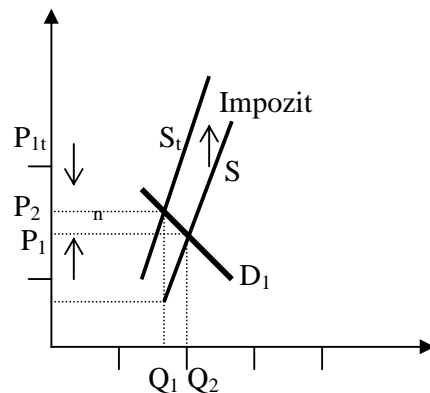
a) impozitele și cererea elastică

b) impozitele și cererea inelastică

c) impozitele și oferta elastică

d) impozitele și oferta inelastică

Elasticitatea cererii se determină după poziția curbei cererii pe suprafața $Q \cdot P$, și anume după unghiul curbei respective față de axa Q . Întrucât unghiul înclinației în ecuația (1) se caracterizează prin tangenta k , pentru curba D din figurile a) și b) el va fi egal cu :

$$k = \frac{P_2 - P_{1t}}{Q_2 - Q_1} \leq 0$$

deoarece $P_2 - P_{1t} \leq 0$ și $Q_2 - Q_1 \geq 0$ sau $P_2 \leq P_{1t}$ și $Q_2 \geq Q_1$.

Dacă $-1 < k < 0$, cererea este elastică. În *fig. a)* se observă că dacă cererea este elastică în diapazonul corespunzător de prețuri, atunci la introducerea impozitului pe cifra de afaceri prețul se va ridica (de la P_1 pînă la P_2). Corespunzător, partea preponderentă a presiunii fiscale o va suporta producătorul. Dacă, însă, cererea este inelastică, după cum este reprezentat în *fig. b)*, atunci prețul pentru consumator va spori considerabil (de la P_1 pînă la P_{1t}) și partea majoritară a poverii fiscale va fi transpusă asupra cumpărătorilor.

Astfel, cu cît k va tinde spre 0, cu atît mai elastică este cererea și, respectiv, cu atît mai mare va fi partea de presiune fiscală suportată de producătorul de bunuri și servicii. Cu cît k va tinde spre -1 , cu atît cererea va fi inelastică. Corespunzător, cu atît mai mult va crește partea de presiune fiscală care va fi repercutată asupra cumpărătorului.

În figurile c) și d) sunt reprezentate segmente ale curbei ofertei care, din aceleași considerente ca și în cazul fig. a) și b), au luat forma unor drepte. Tangenta unghiului înclinației dreptei ofertei este egală cu coeficientul calculat după formula:

$$k = \frac{P_2 - P_1}{Q_2 - Q_1}$$

unde:

k - tangenta unghiului înclinației curbei S;

Q_1 și Q_2 – diferite volume de vânzări, care corespund unei stări a ofertei;

P_1 și P_2 – prețurile care corespund acestor volume de vânzări.

Ecuția curbei S, reprezintă în fig. c) și d), are următoarea formă:

$$P = \frac{P_2 - P_1}{Q_2 - Q_1} * Q + \frac{P_1 * Q_2 - Q_1 * P_2}{Q_2 - Q_1}$$

Fig. c) demonstrează că în condițiile unei oferte elastice ($0 \leq k < 1$) impozitul pe vânzări produce o creștere sensibilă a prețurilor (de la P_1 până la P_2) și, din această cauză, impozitul este suportat în cea mai mare parte de consumatori. Dacă, însă, oferta este inelastică ($k > 1$), după cum este prezentat în fig.3, prețul va crește nesemnificativ (de la P_1 până la P_2) și partea preponderentă a impozitului va fi suportată de vânzători.

Evaluarea poverii impozitelor în Republica Moldova poate fi realizată numai sub aspectul fixării proporțiilor între grupa impozitelor directe și cea a impozitelor indirecte pentru o perioadă de mulți ani. Știința fiscală a stabilit că impozitele indirecte sunt cele mai repercutabile și cele mai împovărătoare pentru consumatori de mărfuri și servicii, una din ele fiind taxa pe valoare adăugată care este o taxă generală de consum.

Taxa pe valoare adăugată este un impozit asupra valorii adăugate de întreprinderi, din aceasta decurgând statutul său de taxă generală asupra vânzărilor de bunuri către consumatori.

Valoarea adăugată a unei întreprinderi este definită în general ca diferența dintre încasările provenind din vânzarea bunurilor și serviciilor produse și cheltuielile corespunzătoare bunurilor și serviciilor pe care le-a cumpărat.

Cea mai utilizată metodă de calcul a TVA constă în a aplica un anumit procent t asupra materiei impozabile:

$$t(\text{încasări}) - t(\text{costuri deductibile})$$

Fiecare întreprindere deduce impozitul pe care l-a plătit asupra valorii (exclusiv TVA) achizițiilor de bunuri intermediare și de capital.

TVA a înlocuit impozitele tradiționale în quasitotalitatea țărilor deoarece este considerată “neutră”, comparativ cu impozitele pe cifra de afaceri. În special, ea nu incită la integrarea verticală a întreprinderilor, ceea ce are un efect deosebit în planul promovării concurenței economice.

Între modelul pur al TVA și impozitul reglementat sub acest nume intervin diferențe privind în special:

- cota TVA – în realitate, în special în spațiul European există trei tipuri de cote: ”normală”, “redușă” și “cota zero”. Cota zero privește bunurile și serviciile exportate în afara teritoriului național, în baza

principiului destinației – bunul care este exportat se impozitează în țara care se consumă;

- excepțiile de la tendința manifestată de-a lungul anilor de a generaliza TVA pentru toate bunurile și serviciile. Astfel de excepții privesc anumite operațiuni (financiare ș.a.), anumite categorii de persoane juridice (administrații publice, universități) sau agenți economici care nu depășesc un anumit prag al cifrei de afaceri.

Din reglementarea concretă a TVA, în funcție de elasticitatea ofertei și a cererii se poate ajunge ca o parte din povara TVA să nu fie repercutată asupra consumatorilor.

În ceea ce privește aprecierea incidenței TVA, aceasta se reduce la analiza:

- TVA este asimilabilă unui impozit unic asupra unui bun perceput în stadiul vânzării cu amănuntul atunci când ne interesează efectele unei modificări a cotei aplicate în cazul unui bun;
- Incidența unui impozit în cadrul echilibrului general, când ne interesează efectele modificării simultane a cotei TVA pentru toate bunurile și serviciile.